

**ВАРІАТИВНІСТЬ ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ «БІОЕТИКА»
В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ
РІЗНИХ НАПРЯМІВ**

¹І. С. Назарко, ²А. В. Степанюк

¹Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

E-mail: markiza_409@ukr.net

²Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: alstep@tnpu.edu.ua

Початок ХХІ століття задає новий природовідповідний контекст життєдіяльності людини. Відбувається зміна сталих традицій, ментальних характеристик способу життя, стилю взаємодії людей з довкіллям, що ускладнює вимоги до випускника вищого навчального закладу. Зміни, що відбуваються в системі вищої освіти на ґрунті імплементації новітніх досягнень педагогічної науки, зумовлюють переспрямування пріоритетного парадигмального вектора вдосконалення форм, методів, прийомів і засобів навчання на отримання якісного результату цієї освіти у вигляді сукупності ключових і предметних компетентностей випускників. Саме тому актуалізується проблема дослідження процесу формування цінностей як невід'ємної й необхідної складової реалізації компетентнісного підходу в освіті.

Аналіз соціальної та навчальної практики засвідчує, що часто випускники вищої школи не готові до реалізації вимог, які до них висувуються соціумом не лише як до фахівців, але й як носіїв високої моральної культури. У зв'язку з цим виникає основна проблема сучасної освіти – встановлення адекватного співвідношення між людськими цінностями і досягненнями науки.

Результати сучасних біотехнологічних досліджень активно використовують у різних галузях народного господарства та

Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі

медицини з метою вирішення життєвих проблем та виготовлення корисних продуктів медичного, харчового, аграрного, екологічного призначення. Однак, крім благ, це може спричинити небезпеку створення біологічної зброї, вишукування методів антигуманного втручання у спадковість людини заради панування однієї групи людей над іншою. Гуманізація сучасної науки не може здійснюватись без застосування етичних принципів. Вирішувати етичні проблеми, що виникають в ході розвитку медицини і біології покликана нова наука – біоетика, яка регламентує проведення біотехнологічних досліджень.

Потенціал біотехнології сьогодні досить значний: трансформоване рослинництво і тваринництво; багато галузей харчової промисловості, які застосовують природні м/о; молекулярна біотехнологія, а саме генна інженерія, яка відкриває нові можливості у медицині, хімії, охороні довкілля. Застосування новітніх біотехнологій, таких як: використання стовбурових клітин, донорство і трансплантація органів, клонування, генетично модифіковані зародки та непередбачуваність їх наслідків вимагає належної уваги з точки зору біоетики. Останнім часом виникло ще чимало нових питань, вирішення яких пов'язане з біоетикою: нанотехнології, біозахист, біобезпека та ін.

Біоетичні підходи використовують і при вирішенні проблеми стосунків у системі «людина – навколишнє середовище». Свідома людина з внутрішніх (етичних, екологічних, гуманістичних) мотивів не буде допускати екологічного забруднення, яке є злочином проти суспільства, власних дітей та їх нащадків. Ефективність проникнення ідей біоетики у свідомість людини може забезпечити оновлена система навчання і виховання. Біоетична освіта потребує оптимізації на основі глибокого філософського та психолого-педагогічного феномену біоетики з урахуванням структури біоетичних знань, рівня розвитку біоетики та соціальних функцій, які вона виконує у сучасному суспільстві. Актуальність розширення спеціальностей для вивчення біоетики продиктована потребою підготовки професійно-освічених спеціалістів в різних

галузях діяльності. Тому питання біоетики необхідно вивчати у навчальних закладах різних профілів: медичного, біологічного, екологічного, аграрного, ветеринарного, харчового, технічного.

Проблемою вивчення навчального предмета (дисципліни) «Біоетика» в Україні займалися такі науковці, як І. Назарко та Я. Фруктова (основна школа), В. Бак [1] та О. Троцька (старша школа) [3], А. Степанюк (підготовка вчителів), І. Назарко (підготовка технологів), М. Данюк (підготовка медичних сестер) [2]. Проведений аналіз літературних джерел засвідчив, що «Біоетика» є обов'язковою дисципліною в усіх вищих медичних вузах України, що відповідає світовому досвідові. Однак процес впровадження біоетичних ідей в освіту відбуватись поступово, оскільки на їх засадах має базуватися комплекс навчальних дисциплін, що формують моральні цінності і принципи, спрямовані на збереження фізичного, психічного та духовного здоров'я людини, її генофонду, захист тваринного і рослинного світу, довкілля і біосфери.

Метою біоетичної освіти є підготовка майбутніх фахівців до вирішення різних професійних завдань для: *медиків* – біоетичний аналіз дослідницької діяльності у галузі біомедицини, генної терапії; оцінка етичності проведення трансплантації з використанням стовбурових клітин; генетично модифіковані фармацевтичні препарати; наномедицина; *біологів* – біоетичний аналіз дослідницької діяльності у галузі генної інженерії, оцінка етичності клонування людини, заборона на використання біозброї, нанобіотехнології; *аграріїв*: оцінка екологічної безпеки агробіотехнології, оцінка ризиків використання ГМО, біоетична оцінка застосування мікробіологічних методів захисту рослин, агронанотехнології; *ветеринарів* – біоетична експертиза експериментів на тваринах, біобезпека розведення та біотехнологічного відтворення свійських тварин, отримання клонів тварин; *харчовиків-технологів* – біоетична оцінка використання ГМО у харчуванні, продовольча та екологічна безпека продукції, біобезпека при маркуванні ГМ-продукції; *вчителів біології* – формування ціннісного ставлення до живих організмів; визнання унікальності всіх проявів життя; особисте

Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі

почуття відповідальності суб'єкта за моральні вчинки; стратегія поведінки на основі концепції біоцентризму; сприймання Природи як багатогранної цінності.

Результатом біоетичної освіти мають стати біоетичні знання, які є основним компонентом біоетичної свідомості і передумовою становлення переконань. Основою біоетичного світогляду є моральний вибір і відповідальність за людське життя та життя інших живих істот. Відповідальність за наслідки свої вчинків, як внутрішня якість особистості, робить людину суддею власного вибору. Переконаність проявляється в оцінках, ставленнях, вчинках, поведінці. Тому біоетично свідома особистість прагне прийняти на себе відповідальність за своє життя, життя оточуючих людей та усіх живих істот. А це є саме тим чинником, який спроможний допомогти у вирішенні глобальної екологічної та духовно-моральної кризи сьогодення.

Література

1. *Бак В. Ф.* Висвітлення тенденції інтеграції природничих наук та етики в змісті освіти старшокласників: монографія / В. Бак, М. Данюк, А. Степанюк. — Тернопіль: Вектор, 2015. — 184 с.
2. *Степанюк А. В.* Формування професійно значущих якостей медичних сестр у процесі фахової підготовки монографія / А. Степанюк, М. Данюк. — Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. — 224 с.
3. *Троцька О.* Біо(еко)етичне виховання: теорія і практика: монографія / О. Троцька, І. Назарко, А. Степанюк. Вид. 2-ге, переробл. й доповн. — Тернопіль: Вид-во «Вектор», 2012. — 244 с.